

Referat wygłoszony w dniu 22 maja 2024 r. na posiedzeniu Komisji Językoznawstwa Oddziału PAN w Krakowie

dr hab. Renata Bura, prof. UJ

Uniwersytet Jagielloński w Krakowie

Instytut Filologii Słowiańskiej, Zakład Filologii Czeskiej i Łużyckiej

ul. Romana Ingardena 3, 30-060 Kraków

e-mail: renata.bura@uj.edu.pl

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3714-0595>

Górnołużycka leksyka z niemieckimi objaśnieniami nawiasowymi

Objaśnienia nawiasowe (najczęściej) w postaci niemieckich ekwiwalentów obserwować możemy od początków piśmiennictwa łużyckiego. Szczególnie licznie pojawiły się one w połowie XIX wieku w górnołużyckiej prasie. Miało to związek z kształtowaniem się literackiego języka górnołużyckiego. Nastąpił wówczas znaczący rozwój leksyki (język miał zaspokajać wszystkie kulturowe potrzeby tworzącego się nowoczesnego narodu), czemu towarzyszyły tendencje purystyczne: usuwano germanizmy i internacjonalizmy, a w ich miejsce wprowadzano wyrazy rodzime bądź zapożyczenia z innych języków słowiańskich. Popularyzowanie nowej leksyki miało miejsce na łamach ówczesnej prasy, a nowym wyrazom towarzyszyły niemieckie objaśnienia nawiasowe. Od tamtej pory jest to stała cecha piśmiennictwa górnołużyckiego (i łużyckiego w ogóle) i dotyczy nie tylko prasy, ale także podręczników szkolnych, publikacji popularnonaukowych, a niekiedy również naukowych. Jaki rodzaj leksyki jest objaśniany? Czy mamy do czynienia wyłącznie z tradycją, czy z koniecznością? Czy możemy tu mówić o swoistym fenomenie? Na te pytania postaram się odpowiedzieć w swoim wystąpieniu.
